

KRONIKK & DEBATT

KRONIKK:

E-post:
kronikk@klassekampen.no
Maks 6000 teikn inkludert
mellomrom. Legg ved
portrettfoto.

DEBATT:

E-post:
debatt@klassekampen.no
Innlegg over 3000 teikn kan
bli korta ned. Legg ved
portrettfoto.

Hilde Reinertsen
hilder@klassekampen.no
Kronikk- og debattredaktør.

Tollef Mjaugedal
tollefm@klassekampen.no
Redaksjonssekretær.

Klassekampen honorerer normalt ikkje innsendt stoff. Innsendaren si e-postadresse blir trykt med mindre innsendaren reserverer seg mot dette. For Klassekampen sine generelle vilkår for publisering, sjå www.klassekampen.no/KK/index.php/news/home/generelle_vilkar

DEBATT ►

Omleggingen av uføretrygden vil ramme folk som ikke har noe å miste.

Uførepensjon i fare

Siri Jensen
KRONIKK

Forslaget til omlegging av uføretrygden, framlagt i mai 2007, har møtt motstand. Landsmøtet i Handel og kontor, et kvinnedominert forbund med mange lavtlønte i belastende yrker, gikk høsten 2008 mot kutt i barnetillegget og levealdersjustering av uføretrygden og krevde at uførepensjonister fortsatt skulle skattes om pensjonister. LO-kongressen sluttet seg til disse punktene. Som Klassekampen skrev i går, har flere LO-avdelinger har gått sammen om å stille spørsmål til partiene om deres holdning til disse kravene før valget. Jeg vil her gå nærmere inn på systemomleggingen som er foreslått.

Utgangspunktet for forslaget til omlegging er ikke hensynet til de uføretrygdedes situasjon, på tross av at omkring en fjerdedel regnes som levekårsfattede sammenliknet med 9 prosent i befolkningen som helhet. Blant varige uføre er det rundt 20 prosent som mottar sosialhjelp, for midlertidig uføre hele 38 prosent. Det er særlig aleneboende uførepensjonister med minstepensjon som har det vanskelig (SSB 2009). Dette forsterkes for grupper som lever på uføretrygd store deler av livet. Økning i uføretrygden ville være et viktig middel i kampen mot fattigdommen, men dette diskuteres ikke av utvalget.

I stedet bygger forslaget fullt ut på arbeidslinjas idé om at trygdene må være lave for at folk, også uføre, skal «velge» å jobbe. Dette på tross av at erfaring viser at det er svært få som har mulighet til helt eller delvis å gå tilbake til jobb (blant annet finnes det ikke arbeidsgivere som vil ansette folk med kroniske helseproblemer). Derfor må trygdene, i tråd med OECDs anbefaling, snarere kuttes enn økes, særlig for dem som bare har mulighet til en lavtlønt jobb. Dette er bakgrunnen for forslaget

om drastisk kutt i barnetillegget for de fattigste, for kutt for deltidsansatte og for kutt i alderspensjonen for uføre gjennom levealdersjustering.

Forslaget innebærer at varig uførepensjon og midlertidig uførestønad slås sammen til én samlet uførestønad, ikke lenger uførepensjon. Beregningen skal ikke lenger være knyttet til pensjonssystemet, men 66 prosent av inntekten de tre beste av de fem siste årene. Det skal innføres revurdering av arbeidsevnen med tidsbegrenset stønad som hovedprinsipp, selv om dette ikke skal gjelde for alle. Navs arbeidsevnevurdering skal få en mer sentral rolle i forhold til legenes medisinske vurdering.

Med en slik omlegging kan høstens regjering oppnå tre ting på en gang:

I ly av omleggingen kan det gjennomføres kutt i trygden. Forslaget går ut på at økt skatt skal kompenseres for uføre med minstepensjon, men det er vanskelig å få oversikt over hva dette innebærer. Pensjonistkatten har mange komponenter,

som vil skje for ulike grupper.

Utvalget viser at en videreføring av dagens folketrygd vil slå bedre ut for enslige med årsinntekter opp til 260.000 kroner; kuttene vil altså ramme folk som ikke har noe å miste. Arne Byrkjeflot, LO Trondheim, har beregnet at en enslig minstepensjonist taper 17.000 netto i året, og at en må opp i en pensjon på 190.000 i året for å tjene på ny ordning. Videre vil systemomleggingen kunne bidra til å legitimere kutt, fordi ordningen sammenliknes – og dels harmoniseres – med andre stønader som utbetales over kortere tid og ikke med pensjon. Det gjelder både barnetillegget og kutt i utbetaling til enslige (harmonisering av gifte og enslige skal skje ved at den økes noe for gifte og senkes noe for enslige). Opp mot dette er det viktig å holde fast ved at uføreytelser er noe folk skal leve med over lang tid og dermed stiller andre krav.

Uførestønadens legitimitet vil bli svekket i befolkningen. Uføre blir nå stønadmottakere og ikke lenger pensjonister. Dette er ikke bare en språklig endring; det

Klassekampen
26.august

trussel mot norsk økonomi, kan mistillit fra hjelpeapparatets bidra til å svekke uføretrygdens/stønadens legitimitet i befolkningen og bidra til stigmatisering. I stedet hadde det vært mulig å satse på at folk sjøl ønsker å jobbe – og lage ubyråkratiske ordninger for å kunne gå helt eller delvis tilbake til jobb når dette er aktuelt, det vil si når folk ønsker det og det finnes arbeidsgivere som tar imot dem.

Omleggingen vil også gi økt makt til Nav og en svekking av uføretrygd som sosial rettighet. Økt vekt på arbeidsevnevurderinger vil gjøre søkere mer avhengig av saksbehandler. Allerede i dag fører mange seg mistenkeliggjort i møtet med Nav; en systemomlegging med innebygd mistillit vil bare forsterke dette. Dette står i motstrid til et likeverdig samarbeid med hjelpeapparatet og prinsippet om folks rett til å ha innflytelse over eget liv.

Økt makt til hjelpeapparatet har både et klasse-, kjønns- og minoritetsperspektiv. Hyppige revurderinger vil gjøre det enda viktigere å kjenne kodene og kunne håndtere saksbehandlere, skjemaer og offentlige systemer; folk fra arbeiderklassen og minoritetsgrupper stiller allerede i utgangspunktet svakere. Lavstatusgrupper vil også ha mindre spillerom i møtet med hjelpeapparatet; undersøkelser viser at høystatuspersoner kan snakke mer, avbryte mer og vise mer sinne enn personer med lav status. Erfaringen viser også at kvinner i større grad enn menn får tidsbegrenset uførestønad, to av tre på denne ordningen er kvinner. Dette skyldes at flere typiske kvinnelidelser ikke anerkjennes.

Dagens uførepensjonsordning er i hovedsak en god ordning med stor støtte i befolkningen, selv om det er behov for økning av ytelsen for de som har lav opptjening. Gjør derfor forsvar av uførepensjon til valgkampsak! De eneste som tjener på større usikkerhet om uføretrygden er forsikringsselskapene.

Siri Jensen,
koordinator i Kvinne på tvers
siri.jensen@bluezone.no

Uførepensjon er tema på Kvinne på tvers-konferansen 19. og 20. september.

«Omleggingen vil gi økt makt til Nav og en svekking av uføretrygd som sosial rettighet»

blant annet skattefradrag, lavere trygdeavgift og skattebegrensningsregelen for lave inntekter, og det er uklart hva som skal kompenseres, hvordan og for hvem. På samme måte heter det at overgang til ny utregningsmåte i gjennomsnitt skal komme ut med ytelse omtrent som i dag, men det er også her uklart hva

handler også om verdighet. En ordning med pålagte revurderinger av arbeidsevnen uavhengig av den enkeltes ønsker vil institusjonalisere mistillit til om uføretrygdede faktisk er verdige trengende. Kanskje burde de egentlig ha jobbet?

Kombinert med framstillingen av uføretrygdede som en alvorlig